

Asia: VN/32076/2023

Lausuntopyyntö kotoutumislain mukaisista asetuksista

Lausunnonantajan lausunto

Asetus 1: VNa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

-

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

-

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

-

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

1.1.2025 voimaan tulevan kotoutumislain mukaan tulkkauksesta aiheutuneita kuluja korvataan kunnille ja hyvinvointialueille aiempaa lyhyemmän aikaa. Lisäksi lain mukaan tulkkaus kustannukset sisällytetään osaksi laskennallista korvausta.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että tulkkauspalveluihin varatut resurssit niukkenevat entisestään. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, että kunnat ja hyvinvointialueet saavat ammattimaista tulkkauspalvelua, jonka avulla asiat ja prosessit saadaan hoidettua sujuvasti ja luotettavasti. Kun kunnille ja hyvinvointialueille tulkkauspalveluista maksettava korvaus on niukka ja osa laskennallista korvausta, se ohjaa kuntia ostamaan palvelua sitä halvimmalla tarjoavalta. Tähän ohjaa myös 1.7.2024 päivätyn asetuksen perustelumuistio (Ehdotus valtioneuvoston asetukseksi kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan ja hyvinvointialueen kustannusten korvaamisesta valtion varoista): "-- esityksellä on vähäisiä vaikutuksia edellä mainittujen viranomaisten talouteen, sillä tulkitsemista koskeva noin kolmen miljoonan euron vähennys edellyttää, että kunnat sekä hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja ÅHS toteuttavat tulkitsemista aiempaa kustannustehokkaammin."

Tulkkauspalvelu on vaativaa asiantuntijapalvelua. Jo nyt tulkkauspalvelu järjestetään yhä enenevässä määrin etätulkkauksena, myös silloin kun se ei ole tarkoituksenmukaista. On epärealistista odottaa, että tulkkauspalveluita voitaisiin ostaa nykyistä vielä halvemmalla tai toteuttaa aiempaa kustannustehokkaasti ilman, että säästön maksaisivat itse tulkit yhä heikentyvin sopimuksin tai työehdoin. Absoluuttisesti halvimman hinnan kilpailuttaminen johtaa ja on jo jossain määrin johtanut siihen, että tulkkausalalta poistuu ammattitulkkeja muihin tehtäviin, joista saa säällisen ansion. Jo nyt kilpailutukset ovat johtaneet siihen, ettei työsuhteista työtä ole enää juurikaan tarjolla ja tulkit joutuvat työskentelemään alihankkijayrittäjinä, vaikka eivät näin itse haluaisikaan.

Tällä hetkellä mikään taho ei valvo tulkkien ammattipätevyyttä, ja kuka vain voi ilmoittaa toimivansa tulkkina oli tällä siihen kielellistä tai ammatillista kompetenssia tai ei. Asioimistulkeista ei Suomessa ole ammattirekisteriä eikä muilta kuin rekisteröidyiltä oikeustulkeilta vaadita alan koulutusta tai muuta pätevyyttä. Tämä on iso riski tulkkauspalvelua ostaville kunnille ja hyvinvointialueille. Kunnilla ja hyvinvointialueilla ei nykyisin ole mahdollisuutta tai resursseja valvoa ostetun palvelun laatua kuin jälkikäteisillä reklamaatioilla.

Asetuksen perustelumuiotiossa kirjattu asiakkaisiin kohdistuvat riskit ovat mahdollisesti laadittavista ohjeistuksista huolimatta todellisia ja todennäköisiä. Kun tulkkausmenojen korvaus olisi osa laskennallista korvausta,

- ammattitulkkien käyttö vähenisi ja sukulaisten tai ystävien käyttö maallikotulkkeina lisääntyisi. Tämä merkitsisi väärinkäsitysten ja virheellisten päätösten määrän lisääntymistä, käsiteltävien asioiden ja prosessien pitkittymistä ja sitä, että viranomaisten oma työ vaikeutuisi. Kuntien ja hyvinvointialueiden työntekijöillä on oikeus tehdä työnsä hyvin ja tulkin ammattitaitoon luottaen. Maallikotulkkeina on kokemuksia esim. Tanskasta, jossa mm. lääkärit ovat kertoneet työnsä vaikeutuneen, kun ammattitulkkeja ei käytetä. Myös tutkimusten perusteella maallikotulkkeiden käyttö ei ole suositeltavaa.
- lasten käyttäminen tulkkeina lisääntyisi. Toimiessaan tulkkina lapsi joutuu ottamaan liikaa vastuuta ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden sekä altistuu asioille tai tilanteille, jotka eivät ole lapsen edun mukaisia. Lasten oikeutta lapsuuteen on suojeltava, ja heidän yhdenvertaisuutensa on varmistettava. YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59–60/1991) mukaan lapsia tulee kohdella yhdenvertaisesti riippumatta heidän omasta tai vanhempiensa taustasta tai ominaisuuksista (2 artikla).
- sukulaisten ja ystävien käyttö tulkkeina olisi todennäköistä. Tämä voi lisätä väärinkäsityksiä ja virheitä sekä puolueellisuutta asioiden hoidossa esimerkiksi niin, että naisen todellinen mielipide ja tahto eivät välity. Tämä heikentää sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Kuten asetuksen perustelumuiotiossa on todettu, ”tulkkauksen saatavuus erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa on naisille tasa-arvokysymys. Naiset muuttavat miehiä useammin Suomeen perhesiteen perusteella ja hoitaessaan pieniä lapsia kotona heidän on vaikeampi osallistua kielikoulutukseen. Perheellisille maahanmuuttajanaishenkilöille suomen tai ruotsin kielen oppiminen on siten usein miehiä haastavampaa. Moni nainen muuttaa maahan lastenhankkimisensä ja tarvitsee palveluita oman ja lastensa terveyden ja hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tulkkauspalveluiden rajaaminen vaikuttaa heikentävästi sukupuolten tasa-arvoiseen mahdollisuuteen käyttää hyvinvointialueen tarjoamia sosiaali- ja terveyspalveluita tarpeidensa mukaisesti. Myös haitallisten perinteiden, kuten kunnialla perustellun väkivallan tai naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen julkittaminen sosiaali- ja terveyspalveluissa ja poliisissa voisi vaikeutua tulkkauksen rajaamisen seurauksena. Tulkkaus on tärkeää seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämiseksi. Näistä syistä

tulkkauksen tarpeenmukaisesta saatavuudesta on huolehdittava kunnissa ja hyvinvointialueilla laskennallisten korvausten muutoksista huolimatta.”

Asetus 5: VNa kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus)

-

Muut huomiot

-

Gorschelnik Hanna
Kieliasiantuntijat ry